

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دوش و ارائه تحقیق

دکتر سید محمد رضویان

تعریف تحقیق

تحقیق فرآیندی است برنامه ریزی شده، هوشیارانه، نظام مند
(systematic) و قابل اعتماد برای یافتن حقایق یا فهم عمیق
مسائل.

تحقیق عبارتست از فرآیند جستجوی منظم برای مشخص کردن
یک موقعیت نامعین.

□ ۸ ویژگی مهم تحقیق علمی عبارتند از:

۱. تحقیق فعالیتی است **منظم و برنامه ریزی شده**.

به این معنا که:

- ❖ نیازمند طرح و نقشه قبلی است؛
- ❖ دارای مراحل معینی است؛
- ❖ دارای زمان بندی مشخصی است؛
- ❖ یک فرآیند (پروسه) است؛

۲. تحقیق به **حل یک مساله** معین یا پیدا کردن پاسخ برای یک سوال مشخص معطوف است.

به این معنا که:

- ❖ بدون داشتن مساله و سوال، اساساً انجام تحقیق میسر نیست؛
- ❖ در فرآیند تحقیق، همه فعالیتها متوجه سوال تحقیق است؛
- ❖ در ابتدای تحقیق، در رابطه با پاسخ قطعی، بی اطلاع هستیم؛
- ❖ ممکن است بتوانیم پاسخ سوال را حدس بزنیم (فرضیه سازی) ولی در فرآیند تحقیق باید حدسهایمان را به آزمون بگذاریم.

۳. تحقیق به دنبال بررسی **مسائل نو** و یافتن پاسخ های

جدید است؛

به این معنا که:

❖ گسترش علم، نتیجه همین ویژگی است؛

❖ البته بررسی صحت و سقم یافته های قبلی نیز می تواند

مساله ای جدید بشمار آید.

۴. تحقیق نیازمند داشتن **تخصص فراوان** در زمینه مورد

بررسی است؛

به این معنا که:

❖ تحقیق، از وظایف مجتهدین و صاحب نظران هر رشته علمی است. یعنی

حاصل جهل نیست بلکه برعکس حاصل علم و دانش و تخصص است؛

❖ افراد نا آشنا به یک موضوع علمی، نمی توانند وارد حوزه تحقیق در آن رشته

شوند؛

❖ به دلیل تخصصی شدن مسائل، امروزه بیشتر تحقیق ها، به صورت گروهی

انجام می شود.

۵. **اصل تجاهل:** تحقیق بی طرف است و حب و بغض در

آن راه ندارد؛

به این معنا که:

- ❖ تعصب و جانبداری، به طور کلی، در تحقیق جایز نیست،
- ❖ زیرا در این صورت، نتیجه تحقیق طبق خواسته محقق تنظیم می شود نه حقیقت؛
- ❖ ذهنیات محقق، همواره فرآیند تحقیق را هدایت می کند؛
- ❖ در رشته های مختلف علوم انسانی، بی طرف بودن، بسیار دشوار است؛

۶. تحقیق مستلزم جمع آوری اطلاعات فراوان است؛

به این معنا که:

- ❖ تحقیق، کاملاً مستند است و حاصل تخیل نیست؛
- ❖ البته، نیروی تخیل، در ساخت فرضیه ها و حدس های مربوط به تحقیق بسیار موثر است ولی در اصل، این اطلاعات است که حدسیات را بررسی می کند؛
- ❖ هرچه ادعای مطرح شده بزرگتر باشد نیاز به شواهد بیشتر است؛
- ❖ بنابراین روشها و ابزارهای شناسایی و کسب اطلاعات در فرآیند تحقیق از اهمیت زیادی برخوردارند.

۷. نتایج تحقیق **مکمل** یافته های تحقیقات و علوم قبلی

است؛

به این معنا که:

❖ باید بین یافته های جدید و قدیم ارتباط وجود داشته باشد؛ زیرا علم،

حاصل انباشته شدن یافته های بشر است؛

❖ یافته های جدید ممکن است از طریق اصلاح و تجدید نظر در یافته های

قبلی پدید آید.

۸. تحقیق از قابلیت **تعمیم** و **پیش بینی** برخوردار است؛

به این معنا که:

- ❖ یافته های تحقیقی را می توان به موارد دیگر تعمیم داد و از این طریق به قدرت پیش بینی دست یافت؛
- ❖ اساساً یکی از هدفهای تحقیق، تعمیم یافته هاست؛
- ❖ نتیجه پژوهش در بیشتر موارد پیش بینی رفتارهاست؛
- ❖ در پایان هر تحقیق، باید راهکار و پیشنهاد ارائه شود.

انواع تحقیق (از دیدگاههای مختلف)

- تحقیق نظری (pure)، کاربردی (applied) و راهبردی (strategic).
- توصیفی (descriptive)، تبیینی (explanatory) و ارزیابی (evaluation).
- تحقیق آزاد (market research) و تحقیق آکادمیک (academic research).
- تحقیق اکتشافی (exploratory) آزمایشی (experimental or testing out)
حل مشکل (problem solving).
- تحقیق پنهانی یا ناآشکار (covert)، رقابتی (adversarial) و مبتنی بر همکاری (collaborative).
- تحقیق بنیادی (Basic)، کاربردی، ابزاری، مشارکتی و عملیاتی

تقسیم بندی انواع تحقیق (بر حسب هدف)

➤ **بنیادی:** هدف آن آزمون نظریه ها، تبیین روابط و پدیده ها و نظریه پردازی و بالاخره

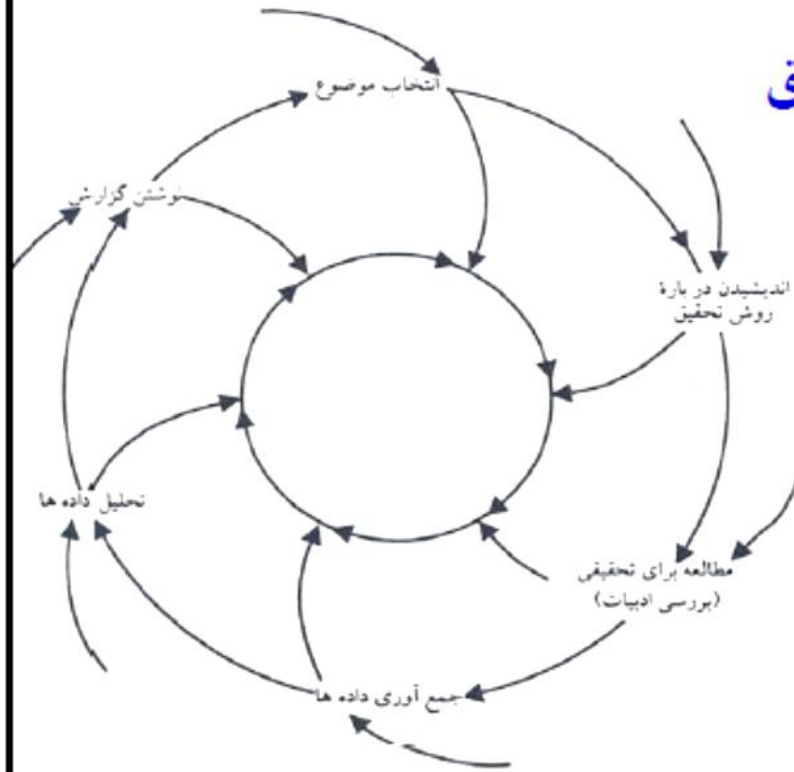
تولید دانش و بررسی نظریه تحول تاریخ است.

➤ **کاربردی:** هدف آن کاربرد عملی دانش در زندگی است.

➤ **توسعه ای:** هدف آن تشخیص مناسب بودن یک دانش، روش، ارزش و... برای هدفی

خاص و یا تهیه و تدوین برنامه ها، طرحها و پروژه های توسعه ای است.

فرایند چرخه‌ای تحقیق

۱) انتخاب موضوع = شناخت مسأله و تدوین عنوان تحقیق

۲) انتخاب روش تحقیق = شناسایی منابع و تدوین

طرح تحقیق

۳) بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق = بیان نوآوری و

تدوین مدل مفهومی

۴) جمع آوری داده‌ها = سنجش روایی و پایایی ابزار

گردآوری و ورود اطلاعات به رایانه

۵) تحلیل داده‌ها = دسته بندی، تحلیل و پردازش اطلاعات

۶) تدوین گزارش تحقیق = جمع بندی و نتیجه گیری و

تدوین گزارش به صورت مقاله علمی یا گزارش پژوهشی

ویژگی های فرآیند چرخه ای تحقیق

مهمترین ویژگی های فرآیند چرخه ای انجام تحقیق عبارتند از:

- ✓ به صورت دوری یا چرخه ای (cyclical) تکرار می شود؛
- ✓ پایان ناپذیر (never-ending) است؛
- ✓ قابل بررسی مجدد است؛
- ✓ بازگشت پذیر به نقطه آغازهای متفاوت می باشد؛
- ✓ قابلیت ورود به چرخه از هر نقطه ای که بخواهید را دارد.

**از چه راههایی می توان
به شناخت دست یافت ؟**

راههای شناخت و کسب دانش

Experience

(۱) تجربه

Authority

(۲) استناد به مقام صلاحیت دار

Logic

(۳) منطق

Scientific Method

(۴) روش علمی

۱- تجربه

✓ ابتدایی ترین و در عین حال فراگیرترین روش کسب اطلاعات است .

✓ در این روش اطلاعات بی واسطه و به طور مستقیم توسط فرد استفاده کننده از اطلاعات حاصل می شود .

✓ تجارب شخصی عمدتاً برخواسته از دانش حسی است .

محدودیت‌های تجربه

✓ دانش حسی به واسطه خطای احساس غیرقابل اطمینان و ناقص است

✓ محدودیت در تجربه - همه امور را نمی‌توان تجربه کرد.

✓ تجربه شدیداً تحت تأثیر ذهنیت افراد است.

۲- استناد به مقام صلاحیت‌دار

✓ رجوع به کارشناسان ، متخصصان و مراکز ذیصلاح در زمینه‌های موردنظر

✓ پذیرش قول و فعل مقامات ذیصلاح به عنوان واقعیت‌های قابل استناد

محدودیت‌های استناد به مقام صلاحیت‌دار:

✓ نحوه کسب دانش و اطلاعات از سوی مقامات صلاحیت‌دار « آیا آنان دچار اشتباه نمی‌شوند» ؟

✓ اختلاف نظر صاحب‌نظران در امر واحد

۳- منطق

✓ اگر به کمک عقل ، دانش حسی توسعه داده شود دانش قابل اعتمادتری حاصل می‌شود .

✓ منطق از دو طریق برای رسیدن به شناخت به انسان کمک می‌کند :

deductive method

الف) روش قیاسی

inductive method

ب) روش استقرایی

الف) روش قیاسی

- ✓ قیاس در لغت به معنای سنجش ، اندازه گیری و تخمین است .
- ✓ استدلال قیاسی نتیجه گیری با دلایل کافی از کل به جزء است یا رسیدن مدلل از قوانین کلی و عمومی به موارد جزئی و خاص را گویند .
- ✓ شاید اولین حرکت قابل ملاحظه در پیدایش رویکرد منظم و سیستماتیک برای کشف واقعیات باشد .
- ✓ از کنار هم گذاشتن واقعیات پذیرفته شده و استنتاج یک نتیجه از آن ، حاصل می شود .

اجزاء قیاس

محدودیت‌های قیاس

- ✓ نتیجه قیاسی منطقی به هیچ وجه از محدوده مقدمات فراتر نمی‌رود .
- ✓ صحت نتیجه مستقیماً به صحت مقدمات بستگی دارد. اطمینان از صحت مقدمات از اهمیت خاصی برخوردار است .
- ✓ چون نتیجه فرآیند تحقیق علمی تولید و کشف دانش جدید است ، پس این فرآیند نمی‌تواند صرفاً بر پایه استدلال قیاسی بنا شود .

ب) روش استقرایی

✓ استقراء در لغت به معنای جستجو کردن و کنجکاوی کردن است .

✓ استدلال استقرایی یعنی رسیدن ذهن از جزء به کل

✓ بررسی اجزاء یک قضیه و رسیدن به یک حکم کلی

انواع استقراء

بررسی کلیه اعضاء یک مجموعه

استقراء تام

بررسی گروهی از اعضاء یک مجموعه

استقراء ناقص

تفاوت قیاس و استقراء

(۱) قیاس از کل به جزء و استقراء از جزء به کل

(۲) پذیرفتن مقدمات قیاس مساوی است با پذیرفتن نتیجه قیاس (اگر مقدمات قیاسی را بپذیریم ولی نتیجه را نپذیریم دچار نوعی تناقض منطقی شده‌ایم) ولی در استقراء اینچنین نیست. نپذیرفتن نتیجه در صورت پذیرفتن مقدمات تناقض عقلی و منطقی ایجاد نمی‌کند.

انتخاب موضوع تحقيق

ویژگی‌های موضوع تحقیق

۱. **علاقه پژوهشگر:** موضوع تحقیق باید مورد علاقه پژوهشگر باشد.
۲. **بدیع بودن:** نو و تازه باشد و بصورت خلاقانه مطرح شود.
۳. **پژوهش پذیر بودن:** موضوع پژوهش باید به حل مشکل یا کاهش آن منجر شود.
۴. **اهمیت و اولویت:** انجام دادن پژوهش جدید تا چه اندازه اهمیت دارد.
۵. **توانایی پژوهشگر:** پژوهشگر در انتخاب موضوع باید توانایی خود را مورد نظر قرار دهد.
۶. **منابع مادی:** نیروی انسانی، ابزار اندازه‌گیری، بودجه، تجهیزات و سایر لوازم مادی باید در دسترس پژوهشگر باشد.
۷. **منابع اطلاعاتی:** در انتخاب موضوع تحقیق باید به منابع اطلاعاتی دسترسی داشت. تا امکان بازنگری پژوهش‌های قبلی و بررسی پیشینه تحقیق فراهم شود.
۸. **به صرفه بودن:** انجام دادن تحقیق پیرامون موضوع مورد نظر باید از جنبه‌های علمی و نظری مقرون به صرفه باشد.

➤ هر مقاله علمی، حاصل گزارش یک تحقیق و پژوهش (Research) یا کار مطالعاتی (Study) است که در چارچوب استاندارد یک نوع مقاله تدوین و منتشر می شود.

➤ انواع اصلی مقالات عبارتند از:

۱. مقاله علمی-عمومی
۲. مقاله کنفرانسی
۳. مقاله علمی-ترویجی
۴. مقاله علمی-پژوهشی
۵. مقاله ISC
۶. مقاله ISI
۷. مقاله علمی-مروری

➤ با استفاده از بانکهای اطلاعاتی اینترنتی معرفی شده در این بخش، میتوانید متن کامل **چند میلیون مقاله علمی فارسی و لاتین** جدید را جستجو نموده و به صورت رایگان دانلود نمایید.

➤ به طور کلی بانکهای اطلاعاتی به صورتهای **الف)** نیاز به ثبت نام و پرداخت وجه، **ب)** نیاز به ثبت نام بدون پرداخت وجه، و **ج)** بدون ثبت نام و بدون پرداخت وجه می باشند.

➤ بانکهای اطلاعاتی منابع علمی را به صورت **بخشی** و یا **کلی** در زمینه های کتاب ها، پایان نامه ها، مقالات و پروژه های تحقیقاتی ذخیره سازی و به اشتراک گذاری می کنند.

سایت های جستجوی علمی

www.scholar.google.com

<http://www.sciencedirect.com>

<http://www.springer.com/>

<http://www.isc.gov.ir/>

<http://www.journaltocs.ac.uk/>

<http://www.dart-europe.eu/basic-search.php>

<http://www.sid.ir/>

<http://www.magiran.com/>

<https://www.civilica.com/>

سایت های جستجوی علمی

<https://ganj.irandoc.ac.ir/>

<https://journal.ut.ac.ir/>

<http://onlinebooks.library.upenn.edu/>

<https://www.scimagojr.com/index.php>

<https://freepaper.me/>

<https://www.motarjeminiran.com>

<http://sci-hub.tw/>

<http://elearnica.ir/>

<http://impactfactor.ir/>